

Csaba Balint (BNR): Atunci când finanțarea bugetului devine dificilă, efectele se transmit inevitabil către sectorul privat

Dacă statul se împrumută la costuri ridicate, asta va antrena o creștere a costurilor de finanțare pentru gospodării și companii, reprezentând o povară colectivă serioasă, susține Csaba Balint, membru în Consiliul de Administrație al Bancii Naționale a României.

"S-ar putea crede că bugetul public este exclusiv responsabilitatea politicianilor: dacă ei l-au dezechilibrat, tot ei ar trebui să-l corecteze. Realitatea este, însă, mult mai complexă. Atunci când finanțarea bugetului devine dificilă, efectele se transmit inevitabil către sectorul privat. Dacă statul se împrumută la costuri ridicate, asta va antrena o creștere a costurilor de finanțare pentru gospodării și companii. Nu există excepții: este o povară colectivă serioasă. Unele întrebări legate de această problemă își găsesc răspunsuri relativ simple, altele sunt considerabil mai dificile. Știm, de exemplu, că ajustarea necesară este de cel puțin 6 puncte procentuale din PIB. O corectie de o amploare similară ar fi necesară și în cazul deficitului de cont curent, cele două variabile fiind strâns corelate. Este însă mult mai dificil de stabilit cum ar putea fi împartită povara între actorii economici: cât poate corecta, în mod realist, sectorul public (fără a uita că reducerea cheltuielilor de stat are efecte de recul asupra gospodăriilor și companiilor) și care ar fi calendarul optim pentru aplicarea măsurilor de corectie", scrie Csaba Balint în articolul intitulat "Ce tip de stat ne dorim?", publicat pe blogul OpiniiBNR.ro.

Totodată, el a făcut referire la "dubla criză de încredere".

"Dincolo de deficit, se conturează o problemă mai profundă, care depășește sfera strict economică: o "dubla criză de încredere". Pe de o parte, una internă - slăbirea încrederii societății în instituțiile statului; pe de altă parte, una externă - erodarea credibilității României în fața partenerilor internaționali. Pe baza experiențelor - reale sau percepute - din ultimele decenii, s-a conturat o imagine nefavorabilă asupra modului în care funcționează instituțiile statului: un "sac fără fund", gestionat ineficient. Se resimte nevoia unor noi abordări, chiar dacă nu este clar încă ce alternativă ar fi cu adevărat viabilă. Paralele similare pot fi observate și în alte democrații, unde idealul democratic însuși pare să fi obosit odată cu trecerea timpului", a subliniat Csaba Balint.

Potrivit acestuia, criza externă de încredere este alimentată de faptul că România se confruntă cu un deficit bugetar cronic, agravat și de accentuarea dezechilibrelor externe.

"Discutam despre deficite gemene de 8-9% din PIB, imposibil de acoperit exclusiv din surse interne. Anul 2024 a afectat sever credibilitatea țării: deficitul estimat inițial la circa 6% din PIB a urcat la 9,3% până la sfârșitul anului într-un context electoral prelungit și deosebit de zgomotos. Pietește pretuiesc predictibilitatea, însă în ultima vreme au avut la dispoziție puține repere clare. Cum pot fi gestionate, simultan deficitul bugetar și criza de încredere? Într-o lume ideală, printr-un parcurs în trei etape. Primul pas: creșterea substanțială a eficienței cheltuielilor publice - inclusiv închiderea "gaurilor" bugetare evidente. Al doilea pas: consolidarea veniturilor, unde statisticile internaționale indică clar că România înregistrează un decalaj considerabil în ceea ce privește eficiența colectării - TVA-ul fiind un exemplu emblematic. Într-o societate funcțională, evitarea contribuției la povara comună nu poate fi acceptată, iar nivelul evaziunii trebuie redus substanțial. Dacă, după parcurgerea acestor două etape, resursele rămân insuficiente pentru furnizarea de servicii publice de calitate sau pentru gestionarea unor crize colective, abia atunci devine justificabilă a treia etapă: majorarea taxelor și a impozitelor", se arată în articol.

Oficialul BNR susține că implementarea celor trei pași ideali este totuși dificilă și consumatoare de timp.

"Dintre acestia, primul este de departe cel mai complex și lent, în timp ce ultimul poate fi aplicat relativ rapid.

Totusi, rabdarea partenerilor externi pare sa fi ajuns la limita. Este greu de crezut ca atât Comisia Europeana, cât si agentiile de rating si pietele vor mai accepta naratiunea potrivit careia ajustarea bugetara se poate realiza exclusiv prin reducerea cheltuielilor si îmbunatatirea colectarii. Credibilitatea s-a erodat prea mult. Într-un orizont de doar câteva zile/saptamâni va fi nevoie de masuri fiscale concrete pentru a asigura finantarea economiei în conditii sustenabile. În absenta acestora, scumpirea si restrângerea accesului la finantare pentru stat se va transmite rapid în sectorul privat - un risc major pe termen scurt, care trebuie atent gestionat. Într-o situatie atât de strânsa, cele trei etape trebuie lansate simultan. Este esential însa ca nu doar ultima - cea mai facila - sa fie aplicata, ci si primele doua, considerabil mai dificile si consumatoare de timp. În absenta acestora, criza de încredere nu va fi depasita, iar procesul de convergenta al României risca sa se blocheze", scrie Csaba Balint.

Autorul a mai facut referire la rolul statului.

"Într-un asemenea context, este firesc sa ne întrebam cât de mare este, în realitate, rolul statului si în ce domenii s-ar putea realiza economii. O analiza a fluxurilor financiare din sectorul public este relevanta: în fond, încotro se îndreapta fondurile provenite din taxe si împrumuturi? Aceasta este întrebarea la care încearca sa raspunda primul grafic. Se poate observa ca o parte substantiala a veniturilor publice este directionata catre plata pensiilor si a altor transferuri sociale. O a doua categorie importanta este reprezentata de salariile din sectorul public, iar o a treia - de consumul intermediar. Acesta reflecta cantitatea de resurse consumabile necesare pentru furnizarea serviciilor publice", a explicat Csaba Balint.

Potrivit autorului, imaginea consolideaza perceptia potrivit careia statul nu este un bun administrator si "arunca bani" publici, existând astfel spatiu considerabil pentru reducerea cheltuielilor - o perceptie care, de altfel, are o baza reala.

"Exista un consens larg, atât în plan social, cât si profesional, ca statul ar trebui sa devina considerabil mai eficient. Însa adevarata întrebare ramâne: cât de mare este potentialul real de economisire pe partea de cheltuieli? Pentru o imagine completa, este util sa facem un pas în plus si sa analizam, pe categorii, cât cheltuie Statul Român în comparatie cu media Uniunii Europene si, respectiv, cu tarile din zona CEE. În pofida obiectiilor frecvente, nu trebuie uitat ca statul genereaza si valoare esentiala - prin educatie, sanatate, ordine publica etc. - iar cea mai mare parte a transferurilor sociale revine în circuitul economic", a adaugat oficialul BNR.

În 2024, cheltuielile publice au depasit clar pragul de 40% din PIB - un record istoric în context national, dar totusi sub media Uniunii Europene. Pentru anul trecut, statisticile detaliate pe categorii nu sunt încă disponibile integral, astfel ca în continuare analiza se bazeaza pe datele din 2023, precizeaza sursa citata.

"Zonele în care, teoretic, s-ar putea realiza economii - servicii publice generale, relatii economice si alte cheltuieli - se situeaza, per ansamblu, la niveluri comparabile sau usor peste media europeana. Totusi, chiar si aici, spatiul de manevra este limitat. De exemplu, cheltuielile cu dobânzile (incluse în categoria serviciilor publice generale) vor continua sa creasca, pe fondul unei datorii publice ridicate si a dobânzilor mai mari. Totodata, în cadrul relatiilor economice sunt incluse numeroase investitii în infrastructura, esentiale pentru dezvoltarea sustenabila a economiei", a precizat Csaba Balint.

În opinia sa, daca analizam cheltuielile publice la nivel global, România pare sa aiba un stat relativ mare, iar dimensiunea acestuia a crescut notabil în ultimii ani.

"Totusi, în comparatie cu modelele europene, nivelul de redistribuire ramâne în continuare redus. Este important de subliniat ca un stat de dimensiuni reduse nu garanteaza, în mod automat, prosperitatea. La scara globala, se observa mai degraba ca economiile cu cheltuieli publice foarte scazute tind sa fie mai putin dezvoltate - cu doar câteva exceptii notabile si specifice. Studiile empirice nu indica un consens clar. Cele mai multe estimari plaseaza nivelul optim al cheltuielilor publice undeva între 15% si 30% din PIB. Totusi, exista cercetari - precum cea

realizata de Facchini si Melki (2013) - care sugereaza ca dimensiunea statului poate atinge si 40% din PIB fara a afecta semnificativ ritmul de crestere economica, cu conditia unei guvernante eficiente. Literatura de specialitate este însa aproape unanima în a sustine ca nu dimensiunea în sine este decisiva, ci eficienta institutionala", a notat Csaba Balint.